

АЗЕРБАЙЖАН

Азербайжан Тазычылар Иттифагынын органы

Бу нөмрэдә

Зүлфәли Ибраһимов — Бејук рәһбәрин сә- диг сәләһдәши	3
Пүстә Әзизбәјова — Ахтарышлар, сә- нәдләр	9
Онун һәјәт вә мүбаризә програмы	13

*

Ашыг Әләскәрни анадан олмасынын 150 иллији	
Бәмид Араслы — Бәмнишәјашар сәнәткар	16
Бүсеји Бүсејизадә — Узаклашдыгча Ја- хынлашан нәмәкар	20
Ашыг Шәмшир — Ашыг Әләскәр һаггы- да хәтирәм	27
Мәммәд Аслан — Сән елә тошмусан (ше'р)	29
Рәмиз Дујгун — Ашыг Әләскәрсиз (ше'р)	—
Зәлимхан Јагубов — Ел ашыгы (ше'р)	—
Солтан Аббас — Чешмәләндиң үрәкләрдә (ше'р)	30
Балаш Нуру — Ај устад! (ше'р)	—
Чәбһәдән мәктублар	31
В. И. Ленин адына пионер тәшкилатынын 50 иллији	
Ағачавад Әлизадә — Гызыл галстуклу ушагылыгым (ше'р)	35

*

Бәсән Сејидбәјли — Тәрсанә (роман— сону)	36
Мәммәд Раһим — Сары ашыг (поема)	100
Ә. Әбүлһәсән — Утанчаг (повест)	110
М. Сејидзадә — һејкәл (һагыл—поема)	135
Бүсеји Рази — Наһимов мејданы, Севас- топол јоллары, Ишыг (ше'рләр)	137
Сүләјман Рәһимов — Гошгар гызы (ро- ман — арды)	139

ССРИ-ниң јарадылмасынын 50 иллији

Киви Гогичаншвили — Арчилли анаксы, Узақдан мәктуб (һекајәләр)	170
Константин Паустовски — Сағлыг, Верди- ниң мусигиси (һекајәләр)	177

5

МАЈ

1972

2162

башга һеч нәлә марагланмайыб, һеч нә көрмәмиш бу утанчаг жениетмә она һөкмән кәрәк олачагды. Белә утанчаг ушаг һәр әмри ичра едәр, сабаһ лазым олса һәр бир тәгсири, хуsusән гызла әләгәдәр олан һәр чүр биабыр тәгсири дә онун үстүнә атыб, бојуна гојмаг мүмкүн иди.

Башында белә-белә фикирләр доландыгына көрә дә Агакүл әввәд белә дүшүндү ки, бир бәһанә илә Әкбәровкилә кетмәсә даһа јахшы олмазмы? Лакин ананын јалвар-јахарынын гаршысында дура билмәди. Шаһин үчүн гурдугу тору һеч ишләтмәмиш жығышдырыб о јана гојмаја-чағыны гәт едәрәк, өзү-өзүнә деди: — Шаһинин Маја илә арасы кетдикчә сазлашыр, онлар нечә күндү бир јердә јатыб-дурурлар, Шаһин демәк олар ки, торун ичиндәдир. Иш белә олан сурәтдә о, Әкбәровун евинә нечүн кетмәсин. Белә иса Агакүл һәр нөвиән олур-олсун Шаһинин лап дүшүдү торда әл-ајаг атдыгына тамаша еләјә-еләјә дә онун анасыны әлдә сахламалы дејилдими? Гарданды онда бу үрәк назиклији? Бу күнләр, о мөвсүми иши үчүн харичә кетмәли иди. Сентјабрын орталарында мал гәбул етмәјә башлајачагдылар. Амма Маја сарыдан хатирчәм олмамасы ону ләнкидирди ки, бунда да анчаг Шаһинин она көмәји дәјә-чәкди...

(Арды вар)

Н. Нәриманов
«НАДАНЛЫГ»

ССРИ халг рәссамы
Микајыл
АБДУЛЛАЈЕВ

М. СЕЈИДЗАДӘ

ҺЕЈКӘЛ

(НАҒЫЛ ПОЕМА)

Бир дүлкәр, бир дәмрчи,
Бир дәрзи јолдаш олду.
Чыхды узаг сәфәра
Дост олду, сирдаш олду.
Ашдылар уча дағлар,
Кен дүзләрдән кечдиләр,
Булағларын башында
Әланиб су ичдиләр.
Көзләрини охшады
Дағларын шәләлоси,
Мешәләрин нәркин,
Чәмәнләрин лаләси.
Бахдыгча зөвг алдылар
Көзәл мәнзәрләрдән,
Гарталлы гајалардан,
Сөјүдлү дәрәләрдән.
Дүзләрдә гачан чейран,
Учан турач көрдүләр.
Мешәләрдән кечәндә
Дадлы моруг дәрдиләр.
Дипләдиләр гушларын
Гәлб ачан нәғмәсини.
Көпкөнән чајларын
Гыжылтылы сәсини.
Лакин сәфалы олмаур
Сәфәр јолу һәмишә,
Јолчу көрмүр һәр јердә
Көзәл бағ, јашыл мешә.
Инсанын һәјатына
Бәнзәјир узун јоллар.
Бә'зән севинчли олур,
Бә'зән дә мәнзун јоллар.
Бә'зән сүсүз јерләр дә
Гаршыја чыхыр јолда.
Бә'зән әф'и планлар
Кизләнир хырда колда.
Јолчу раст кәлир һәр дән
Чанавара, аслана.
Гумсаллы сәһраларда
Дүшүр бә'зән туфана.
Үч сәнәткар сәјаһ да
Узун јоллар кечәндә,
Вахт олду јол азыдылар
Гаты думанда, чәндә.
Анчаг сыхылмадылар
Јолун әзијәтиндән.
Дөнәз мәтин адамлар
Әминдән, нијәтиндән,
Кәли чатды јолчулар
Бир јерә ахшам чағы.
Достлар кәрәк ашајды
Сылдырымлы бир дағы.

Мөһкәм јорулмушдулар,
Бу чох чәтти бир ишди.
Күнәш батыб, һәр јаны
Гаранлыг бүрүмүшдү.
Көрдүләр һәр тәрәфә
Гаранлыг атыб пәнчә.
Гәрара кәлди достлар:
Бурда јатсынлар кечә.
Дедиләр ки, һәрәмиз
Галаг үч саат ојаг.
Нөвбәтчилик еләјәк,
Биз кешикдә дајанаг.
Кечәни вурат баша,
Ишыглы сәһәр олсун.
Сөз гојдулар ки, аввәл
Нөвбәтчи дүлкәр олсун.
Бир тәрәфдә дәмрчи,
Бир јанда дәрзи јатды.
Ачыг, сакит навада
Ширин јухуја батды.
Ишсизликдән дарыхды
Кешикдә дуран дүлкәр.
Әтрафы сәјрә далды
Фикрә кетди бир гәдәр.
Әл атды торбасына
Тез чыхартды мишары.
Ишә салды балтаны,
Кәлбәтини, јонгары.
Бачарыглы устанын
Хәјалы, маһир әли
Бир көтүкдән јаратды
Чанлы инсан һејкәли.
Ојатды јухусундан
Совра дүлкәр дәрзини,
Дәрзи галхды ајаға,
Овуштурду көзүнү,
Һејкәли көрән кими
Чанына дүшдү ләрзә,
Елә билди гулдура
Кәлиб чөлдә үз-үзә.
Габага кетди дәрзи,
Бахды, бахды, дигәтлә —
Чох бөјүк усталыгла
Јарадылмыш һејкәлә,
Билди ки, бу дүлкәрни
Ишидир, әмәлиндир.
Агачдан јонулубду,
Бир инсан һејкәлиндир.
Дүшүндү: өз вахтыны
Дүлкәр етмәјиб һәдәр.
Кери галмајым ондан,
Мән дә көстәрим һүнәр.

Ишмизле таныяр
 Ел-оба ачар бизи,
 Хурчуундан иже, сап,
 Парча чыкертды дэри.
 Тикди, бир жахшы палтар
 Кејиндирди жејкэле.
 Сејр етди сөнөтүнн
 Уста бөјүк фөрөллө.
 Софра нөвбө чөкмөжө
 Дөмирчинн ојатды.
 Дөмирчи дуран кими,
 Дөри узанды јатды.
 Бир гаралты саташды
 Дөмирчиннн көзүнө.
 Дөмирчи чох чөсурду —
 Иянырды өзүнө.
 Дүшүндү һәр ким олса,
 Чан гуртармаз алимдөн,
 Эчәл кәтириб ону,
 Хилас олмаз өлүмдөн.
 Бир нәфәрлө вурүшмаг
 Мөнимчин дејил чатин.
 Бајлајыб деди: — Кимсэн?
 Нәдир гәсдин, нијјәтин?
 Нөвбәтчи һа сәслади,
 Алмады һеч бир чаваб.
 Гәзәбланди, гәлбинн
 Сыхды кинли изтираб.
 Габага кедән кимн
 Иши аилады, билди.
 Сөндү гәзәб атәши,
 Жејкәлә бахды, күлдү.
 Деди дүлкәрләр дәрзи
 Көстәриб сөнөтүнн.
 Алгыша лајнг көрдүм
 Достларын зәһмәтүнн.
 Мән дө кәрәк чалышым,
 Адым ләкәләнемәсин.
 Сөнөтјәмә баханлар
 Мәнә дө әһсән десин.
 Фикирләшди, жејкалчин
 Гурма бир јај дүзәлтди.
 Ачарла гуран кими
 Жејкәл прәли кетди.
 Аддымлада, елә бил
 О чалды бир нисанды.
 Сөһәр дүлкәрләр дәрзи
 Јухусундан ојанды.
 Көрдүләр жејкәл көзир.
 Сөјлөдиләр: АФәрни!
 Дөмирчи јолдаш, вармыш
 Сөниң бөјүк һүнәрн!
 Елә бу ан гаршыдан
 Бәри тозанаг јүксәлди.
 Гылынч-галхан гуршамыш
 Гырг нәфәр атлы кәлди.
 Ән габагда ат чапан
 Жејбәтли пәһләванды.
 Үч јолдашың дурдуу
 Јердә кәлиб дајанды.
 Гуддурларын башчысы
 Зирәһ кејмиш пәһләван
 Деди: Хурчунуузда
 Нә вар нулдан, гызылдан
 Јубанмајин, чыхарын!
 Јохса, ганыһыз ахар.
 Дөри деди: Бу хурчун.
 Бу сөн, кәл бизи ахтар.
 Гуддурбашы, биз һара,
 Нул һара, гызыл һара?

Үч сөнәткар сәјјаһыг
 Дүшмүшүк бу јоллара,
 Гырг кечә-күндүздүр ки,
 Гумсаллы сәһраларда
 Тоз-торпағын ичиндә
 Јол кедирик пијада.
 Гуддурбашы сөјләди:
 Алмышам тәзә каман,
 Төчрүбәдән чыхарым
 Кәрәк ону мән бу ан.
 Дөрдүнүздән бириниз
 Олачаг оха һәдәф!
 Кимдир чанындан кечә?
 О дөһсүн сага тәрәф!
 Дөмирчи деди: Сөрдәр!
 Кәл елә бизи хилас,
 Залымлыгдан әл көтүр!
 Гуддур сөјләди: Олмаз!
 Мөним әмрим гәтидир,
 Өз сөзүмдән дөһмәрәм.
 Бир јангынам, үстүмә
 Сел дө кәлсә, сөнмәрәм!
 Дүлкәр деди: Буларын
 Ичиндә мәнәм чаван.
 Гәрарын гәтидирсә,
 Мән өлдүр, пәһләван!
 Дөри деди: О, көңдир,
 Һәлә бир күн көрмәјиб
 Бајатын багчасындан
 Бир күл-ччәк дәрмәјиб.
 Дөвранымы сурмушәм,
 Мән өлдүр, јашлыјам.
 Бөјүк архам вар елдә —
 Гөһүмлү-гарлашыјам.
 Дөмирчи сөјләди: Мән
 Разы олмарам есла
 Јолдашың гурбан кетсин.
 Капардан бахым она.
 Сына мөним көксүмдә
 Сән алдығын каманы.
 Чох һејрәтә салмышды
 Бу сәһнә пәһләваны.
 Бир-биринин јолунда
 Үч дост кечирди чандан.
 Дөрдүнчү сакит дуруб
 Көстәрмәјирди һәјчан.
 Пәһләван дүшүндү ки,
 Сајмыр бу һәриф мәнн.
 Билмәди дејил чалы,
 Көтүкдөндир бәдәни.
 Деди: Гәсд едим кәрәк
 Јарамазын чанына.
 Чох гәзәблә әл атды
 Охуна, камәһнына.
 Јајы чәкди, ох учду
 Илдырым сүр'әтлә.
 Һәдәфә доғру кәлди,
 Дәјди ағач жејкәлә.
 Жејкәл јерә јыкылды...
 Атлылар бирчә анда
 Чалды көһләһләринн.
 Ити тозда, думанда.
 Бәрк ајагда үч доста
 Көмөк етди сөнәти.
 Ел дејиб: Һәдәр олмаз
 Сөнәткарын зәһмәти.
 Бу дастан бизнн елиң
 Бајатыңла багылду.
 Бәр нагылы јарадан
 Елиң кәсинн ағдыдыр.

Һүсејн РАЗИ

НАХИМОВ МЕЈДАНЫ

(СӨЈАҺӘТ ДӨФТӘРИНДӘН)

Дәһнәни сәһлини јан алаң кәми кими
 Чох күс'әгли көрүнүр.
 Дөјүшдә гәлиб чыхан икид көркәми
 кими
 Әзәмәтли көрүнүр.

Далгалар дөјәчлөјир үч тәрәфдән
 дөшүнү,
 Надиһамлыдыр һәр ан.
 Фыртыналар ичиндә јүз дәһнз дөјүшүнү
 Хатыраадыр бу мејдан.

Гранит бунөврәдә дајанмышдыр гүррәли
 Дәһнзәр сәркәрдәси.
 Бәр доғиә елә бил саламлајыр жејкәли
 Далгаларын чәркәси.

Һәр сөһәр дөһнзчиләр бу мејдандан
 кечәрәк
 Ектирамла баш әјир.
 Сәһни жејкәл дөһнзинн, шөһәринн
 сәһибитәк
 Бугарла күлүмсәјир.

Һејкәлиң нәзәрләри дөһнзәдә лөвбәр
 атымыш

Нәһәнк кәмиләрдәдир.
 Елә бил бајрағлары өз әлијлә учалтмыш
 О, һәрби сәфәрдәдир.

Көзәл олур ал-әлван фишәнкләр
 учаланда
 Бу јерн сејрә далмаг.
 Кәһинләр гатар-гатар сәһилә јан аланда
 жејкәл олур бир мајак.

Бурда бир мөзар дурур Вәтәнә, елә
 шөһрәт,

Дүнәни салыр јада.
 Вәтән ешиг әвәзсиз гәһрәманлыг,
 рәшадәт,

Мүгәддәсдир дүнјада.

Шөһрәтн күнәш кими бу мејданың,
 бу јолун —

Үрәкләри исидир.
 Бу мејдан көксү зирәһ — шанлы
 Севастополун

Гөләбә сәркисидир.

СЕВАСТОПОЛ ЈОЛЛАРЫ

Јоллар јашыл донлу дағлар белиндә
 Зүмрүд јамачларын күмүш гуршагы!
 Долајлар дөһнзинн мави түлүндә
 Әкс едиб титрәјир шәрип сајагы.

Булуудан чалмасы вар зирәвләринн,
 Бәр сүтүн бөһзәјир гала бүрчүнә.
 Јалынн гајаларын, даһ пилләләринн
 Вугары сиррләр даһшыр мәнә.

Арабир шәмшәклә көј шырымлаңар.
 Төһнәт сәсинн галдырар аял.
 Јағыш булуудлардан јерә дајалыр,
 Далгалар шыгыјыб ахар сәһилә.

Јоллар јүз туфаның, јүз тәләтүмүн
 Гызмар күрәсиндә зирәһләшибдир.
 Кәһинмәз бир һасар јаратмаг үчүн
 Чох јердә дөһнзәлә дағ бирләшибдир.

Дәрәләр сәсләнир сөзү вар кими.
 Дибсиз учурумлар дөһнзәдән дәрнн.
 Сахлајыр әбәди јадикар кими
 Чыгырлар Пушкыннн ајаг нәләрнн.

Бағчасарај Јолу, Бајдар дәрәси
 Нә гәдәр дөјүшү көтирир јада.
 Сагда Ајнетринннн үча зирәһси!
 Дағ-дага сөјкәниб, булуд булууда.